

iDecide

www.idecide-project.eu

Μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες

Δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες

Erasmus+

This project has been funded with support from the European Commission. This publication and all its contents reflect the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

[Project number: 562184-EPP-1-2015-1-CY-EPPKA3-PI-FORWARD]

Γενικές συμβουλές για Μαθησιακές Δυσκολίες

Οδηγίες για την τάξη (έμφαση στις μεθόδους διδασκαλίας)

1. **Χρησιμοποιήστε τεχνολογία στην τάξη σας και οπτικά μέσα παρουσίασης πληροφοριών όπου είναι εφικτό.** Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει παρουσιάσεις PowerPoint, UDL, βίντεο και διαδραστικούς πίνακες.
2. **Σχεδιάστε μαθήματα βιωματικής μάθησης.** Αυτό θα βοηθήσει τους μαθητές να αισθανθούν μέρος της ομάδας, να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας, να κοινωνικοποιηθούν και να αλληλοεπιδράσουν με τους συμμαθητές τους.
3. **Αποφύγετε μια προσέγγιση για όλους τους μαθητές.** Προσαρμοστείτε σύμφωνα με τις γλωσσικές ανάγκες ατόμων ή ομάδων στην τάξη σας. Μαθητές που μιλούν τα Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα μπορεί να χρειαστούν εντατική διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων για να προσαρμοστούν στο περιβάλλον και να γίνουν αποδεκτοί. Παιδιά με αναπηρίες μπορεί να χρειάζονται προσαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος και των στρατηγικών μάθησης. Τα περισσότερα παιδιά χρειάζονται συνδυασμό διαφόρων στρατηγικών που πρέπει να προσαρμοστούν στα δυνατά τους σημεία, στις ανάγκες και το περιβάλλον τους.
4. **Ελέγχετε τη συμπεριφορά των μαθητών σας κατά τη διάρκεια του μαθήματος αλλά και του διαλείμματος για να εντοπίσετε σημάδια σχολικού εκφοβισμού.** Ο εκφοβισμός μπορεί να είναι είτε λεκτικός είτε σωματικός. Εάν εντοπίσετε τέτοια σημάδια, ενημερώστε το Διευθυντή αμέσως και λάβετε δράση.
5. **Ενθαρρύνετε την ομαδική εργασία στην τάξη και φροντίστε αυτά τα παιδιά να συνεργάζονται με πιο δυνατούς συμμαθητές τους.** Αυτό θα βοηθήσει τους μαθητές να νιώσουν χρήσιμοι και θα αναπτύξει το αίσθημα ομάδας και συμμετοχής στην τάξη.
6. **Χρησιμοποιήστε διαφοροποίηση μεθόδων στην τάξη σας.** Για παράδειγμα, διαφοροποιήστε τις εργασίες για μαθητές που έχουν αδυναμίες σε δεξιότητες γραμματισμού. Παρέχετε φύλλα εργασίας που δυσκολεύουν σταδιακά για να ανταποκρίνονται στις διάφορες μαθησιακές ανάγκες των μαθητών σας.
7. **Ελέγχετε την πρόοδο των μαθητών όχι μόνο σε ακαδημαϊκό επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό,** όσον αφορά στην περιθωριοποίηση, την κοινωνική αλληλοεπίδραση με τους συμμαθητές τους, τη συμπεριφορά τους στο σπίτι και την αυτοεκτίμησή τους (McCaleb, 2013).
8. **Εντοπίστε τα talέντα και τα δυνατά σημεία των μαθητών σας, για να τα αξιοποιήσετε κατάλληλα στο μάθημα.** Για παράδειγμα, αν ένας μαθητής έχει ταλέντο στο θέατρο, εισάγετε περισσότερα παιχνίδια ρόλων στο μάθημα.

Οδηγίες για το Σχολείο (έμφαση στις μεθόδους διδασκαλίας)

Ανακοίνωση / Πινακίδα στο Σχολείο

Εξοπλίστε το σχολείο με οπτικά σύμβολα και πινακίδες σε σχέση με τη σχολική ζωή, το ημερήσιο πρόγραμμα και τις εθνικές γιορτές (Hall, Meyer and Rose, 2012; BBC active, 2010).

Κοινότητα

- 1. Δημιουργήστε μια κοινότητα αποδοχής χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας.** Για παράδειγμα, διοργανώστε εργαστήρια και σεμινάρια για ακαδημαϊκούς. Τέτοιες προσπάθειες θα βοηθήσουν την ενημέρωση για τις γνωστικές και μαθησιακές λειτουργίες και θα εξοπλίσουν τους εκπαιδευτικούς με τα απαραίτητα διδακτικά εργαλεία και πρακτικές ένταξης, τα οποία θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων του μαθητή (Horpey, & McLeskey, 2013).
- 2. Διοργανώστε ημερίδες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης** όπου θα προσκαλούνται γονείς και εκπαιδευτικοί για να ενημερωθούν για τη διαφορετικότητα των εκπαιδευτικών αναγκών και των ικανοτήτων των μαθητών.

Προσαρμογή Εκπαιδευτικού Προγράμματος

- 1. Δημιουργήστε μια κοινότητα αποδοχής χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας.** Για παράδειγμα, διοργανώστε εργαστήρια και σεμινάρια για ακαδημαϊκούς. Τέτοιες προσπάθειες θα βοηθήσουν την ενημέρωση για τις γνωστικές και μαθησιακές λειτουργίες και θα εξοπλίσουν τους εκπαιδευτικούς με τα απαραίτητα διδακτικά εργαλεία και πρακτικές ένταξης, τα οποία θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων του μαθητή (Horpey, & McLeskey, 2013).
- 2. Παρέχετε επιπρόσθετη στήριξη στην τάξη, για παράδειγμα με βοηθούς / συνοδούς.**
- 3. Εξοπλίστε το σχολείο με τάμπλετ και υπολογιστές για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.**
- 4. Κάντε τις απαιτούμενες προσαρμογές στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα,** διαφοροποιήστε τους πόρους σας, δώστε επιπλέον χρόνο στους μαθητές με λιγότερες ευκαιρίες να ολοκληρώσουν την εργασία τους, προσαρμόστε την κατ' οίκον εργασία και επενδύστε σε διαρκή παρά σε συνοπτική αξιολόγηση, όπου χρειάζεται.

Πειθαρχία

Βεβαιωθείτε ότι πριν λάβετε οποιαδήποτε απόφαση σε σχέση με τη συμπεριφορά κάποιου μαθητή, έχετε συλλέξει περισσότερες πληροφορίες για το ιστορικό του από κατάλληλα άτομα στο σχολείο.

Άλλα (Οργάνωση και Σχολικό Πρόγραμμα)

Καθορίστε ειδικές συντονιστικές εκπαιδευτικές συναντήσεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς του σχολείου για «κάθετο» προγραμματισμό στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και στον καθορισμό γενικότερων σχολικών στόχων. Έτσι θα αναδειχθούν τα διάφορα επίπεδα προγραμματισμού που απαιτούνται για να υποστηρίξουν τις προσπάθειες ένταξης των μαθητών με αναπηρίες και δυσκολίες.

Προγραμματισμός Εκδηλώσεων

Διοργανώστε ημερίδες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης όπου θα προσκαλούνται γονείς και εκπαιδευτικοί για να ενημερωθούν για τη διαφορετικότητα των εκπαιδευτικών αναγκών και των ικανοτήτων των μαθητών.

Σχολικοί εορτασμοί / Εκδηλώσεις / Δραστηριότητες

Διοργανώστε ημερίδες ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης όπου θα προσκαλούνται γονείς και εκπαιδευτικοί για να ενημερωθούν για τη διαφορετικότητα των εκπαιδευτικών αναγκών και των ικανοτήτων των μαθητών.

Σχολικές Αγορές

1. **Εξοπλίστε το σχολείο με τάμπλετ και υπολογιστές για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.**
2. **Κάντε τις απαιτούμενες προσαρμογές στο αναλυτικό πρόγραμμα**, διαφοροποιήστε τους πόρους σας, δώστε επιπλέον χρόνο στους μαθητές με λιγότερες ευκαιρίες να ολοκληρώσουν την εργασία τους, προσαρμόστε την κατ' οίκον εργασία και επενδύστε σε διαρκή παρά σε συνοπτική αξιολόγηση, όπου χρειάζεται.

Μαθητικό Συμβούλιο

Διοργανώστε εξωσχολικές δραστηριότητες όπως αθλητικές ημερίδες για να εντάξετε όλους τους μαθητές του σχολείου.

Υποστήριξη Μαθητών

1. **Παρέχετε επιπρόσθετη στήριξη στην τάξη**, όπως, για παράδειγμα, με την παρουσία σχολικού βοηθού ή συνοδού για τους μαθητές που χρειάζονται βοήθεια.

2. Διασφαλίστε ότι οι μαθητές που είναι ανήσυχοι, θλιμμένοι ή με χαμηλή αυτοεκτίμηση παραπέμπονται σε ειδικό σύμβουλο ή εκπαιδευτικό ψυχολόγο σύμφωνα με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας σας και τους διαθέσιμους πόρους.

Επαγγελματική Επιμόρφωση Δασκάλων / Εκπαιδευτικών

1. Δημιουργήστε μια κοινότητα αποδοχής χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας. Για παράδειγμα, διοργανώστε εργαστήρια και σεμινάρια για ακαδημαϊκούς. Τέτοιες προσπάθειες θα βοηθήσουν την ενημέρωση για τις γνωστικές και μαθησιακές λειτουργίες και θα εξοπλίσουν τους εκπαιδευτικούς με τα απαραίτητα διδακτικά εργαλεία και πρακτικές ένταξης, τα οποία θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων του μαθητή (Horrey, & McLeskey, 2013).
2. Παρέχετε εκπαίδευση πάνω στον Καθολικό Σχεδιασμό Μάθησης (ΚΣΜ), που μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να προσαρμόζουν τα υλικά και τις πρακτικές τους στις ανάγκες ανάπτυξης των γνωστικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών (Hall, Meyer and Rose, 2012).

Για παράδειγμα: εργαστήρι στις τρεις αρχές του ΚΣΜ (δείτε πιο κάτω):

Αρχή 1: Παρέχετε διαφορετικούς τρόπους αναπαράστασης (δίκτυο αναγνώρισης).

Για παράδειγμα, αυτό το εργαστήριο θα ασχοληθεί με το πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά μέσα για διαθεματικά μαθήματα, π.χ. χρήση βίντεο για παρουσίαση ιστορικών γεγονότων στην ιστορία, ταινίας ψηφιακής αφήγησης.

- Αρχή 2: Παρέχετε διαφορετικούς τρόπους δράσης και έκφρασης (στρατηγικό δίκτυο).
- Για παράδειγμα, μπορείτε να χρησιμοποιείτε διαφορετικά μέσα επικοινωνίας όπως τάμπλετ, κινητά τηλέφωνα, φόρουμ και μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έτσι ώστε οι μαθητές να αισθάνονται πιο άνετα να εκφραστούν.
- Αρχή 3: Παρέχετε διαφορετικούς τρόπους εμπλοκής (συναισθηματικό δίκτυο).
- Για παράδειγμα, το εργαστήριο θα λάβει υπόψη πώς να εντάξει τα ενδιαφέροντα των μαθητών για την τεχνολογία για να τους εμπλέξει ενεργά στη διαδικασία μάθησης. Μπορεί να δοθεί έμφαση στο πώς να χρησιμοποιούμε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα τάμπλετ, τα κινητά τηλέφωνα και τις ηλεκτρονικές εφαρμογές πιο σωστά και αποδοτικά, σύμφωνα με τους σκοπούς του μαθήματος.
Χρήσιμη Πηγή: <http://www.udlcenter.org/print/371>

Οδηγίες: [UDL Guidelines – Educator Worksheet](http://www.udlcenter.org/aboutudl/udlguidelines/downloads) διαθέσιμες στο <http://www.udlcenter.org/aboutudl/udlguidelines/downloads>

3. Παρέχετε κατάρτιση ΤΠΕ στους εκπαιδευτικούς, για να μπορούν να χρησιμοποιούν την τεχνολογία αποτελεσματικά πριν διδάξουν τους μαθητές (Jung, 2005).

4. **Διοργανώστε ολόημερα εργαστήρια για τους εκπαιδευτικούς** όπου μπορούν να προσκληθούν εξωτερικοί συνεργάτες και φορείς (όπως δραματοθεραπευτές, εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι) για να εκπαιδεύσουν τους εκπαιδευτικούς να στηρίζουν κατάλληλα τους μαθητές τους μέσα από τη βιωματική μάθηση.

Τεχνολογία

1. Εξοπλίστε το σχολείο με τάμπλετ και υπολογιστές για τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές.
2. **Κάντε τις απαιτούμενες προσαρμογές στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα**, διαφοροποιήστε τους πόρους σας, δώστε επιπλέον χρόνο στους μαθητές με λιγότερες ευκαιρίες να ολοκληρώσουν την εργασία τους, προσαρμόστε την κατ' οίκον εργασία και επενδύστε σε διαρκή παρά σε συνοπτική αξιολόγηση, όπου χρειάζεται.

Δυσκολίες στις Κοινωνικές Δεξιότητες

Οδηγίες για την τάξη (έμφαση στις μεθόδους διδασκαλίας)

- Χρησιμοποιήστε φυσιολογικές αλληλεπιδράσεις με τους μαθητές για να εξασκήσουν μια συγκεκριμένη δεξιότητα (Elksnin και Elksnin, 2000).** Οι φυσιολογικές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν τη διάρθρωση του περιβάλλοντος με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούνται πολλές ευκαιρίες για να μπορεί ο μαθητής να απαντήσει (π.χ. κρατώντας ένα παιχνίδι καθώς ρωτάτε «Τι θέλεις;») και απαντώντας λεκτικά στα καλέσματα του (π.χ. ο μαθητής δείχνει έξω και λέει «Έλα μαζί μου» και ο εκπαιδευτικός λέει «Εντάξει, έρχομαι μαζί σου»). Οι Kaiser και Grim (2006: 455-456) συστήνουν τα ακόλουθα για τις φυσιολογικές παρεμβάσεις:
 - Διδάξετε όταν ο μαθητής δείχνει ενδιαφέρον
 - Διδάξετε κάτι που είναι λειτουργικό για το μαθητή τη δεδομένη στιγμή.
 - Σταματήστε ενόσω ο μαθητής και ο εκπαιδευτικός ακόμη απολαμβάνουν την αλληλεπίδραση.
- Διαβάστε και συζητήστε λογοτεχνία που σχετίζεται με ιστορίες για τις κοινωνικές δεξιότητες** οι οποίες να περιλαμβάνουν θέματα όπως η αντιμετώπιση νέων καταστάσεων, η αντιμετώπιση του εκφοβισμού και η δημιουργία νέων φίλων (DeGeorge, 1998).
- Συζητήστε τι έκανε ο μαθητής μετά από μια κοινωνική αλληλεπίδραση:** τι συνέβη, εάν το αποτέλεσμα ήταν θετικό ή αρνητικό και τι θα κάνει ο μαθητής στο μέλλον σε μια παρόμοια κατάσταση (Elksnin και Elksnin, 2000; Lavoie, 2005).
- Χρησιμοποιήστε πολυμέσα για να διδάξετε κοινωνικές δεξιότητες.** Πολλοί μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες τείνουν να μαθαίνουν με οπτικό τρόπο. Έτσι, τα βίντεο, οι προσομοιώσεις, τα εικονικά περιβάλλοντα και άλλα πολυμέσα μπορούν να αποτελέσουν αποτελεσματικά εργαλεία διδασκαλίας (Mitchell et al, 2007; Parsons, Leonard και Mitchell, 2006). Επιπλέον, τα σημεία 1-3 (πιο πάνω) μπορούν επίσης να διδαχθούν χρησιμοποιώντας πολυμέσα, εντάσσοντας ακόμη και μαθητές που μαθαίνουν με ακουστικό τρόπο.
- Δημιουργήστε τα δικά σας εργαλεία κοινωνικών δεξιοτήτων και προσαρμόστε τα στις ανάγκες των μαθητών σας.** Για παράδειγμα, μπορείτε να ηχογραφήσετε/βιντεογραφήσετε τους μαθητές σας στην τάξη (με γονική συναίνεση εκ των προτέρων) και μετά να χρησιμοποιήσετε το βίντεο για να ξεκινήσετε μια συζήτηση για τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των μαθητών σας. Για παράδειγμα, καταγράψτε ένα γεγονός που συμβαίνει στην τάξη – το γεγονός μπορεί να μην είναι πολύ θετικό και μπορεί να σχετίζεται με τη συμπεριφορά των μαθητών στην τάξη. Με την καταγραφή του, οι μαθητές θα μπορούν να προβληματιστούν για τη συμπεριφορά τους.

Καθορίστε τις προσδοκίες σας ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών. Λάβετε υπόψη την κατανόηση των μαθητών σας όσον αφορά στις κοινωνικές δεξιότητες. Μερικοί μαθητές ίσως να μην μπορούν να τις επεξεργαστούν και ίσως να μην έχουν αναπτύξει τις κοινωνικές δεξιότητές τους στον ίδιο βαθμό με τους συμμαθητές τους.

(NCTI, CITED – Centre for Integrating Technology in Education)

6. Ζητήστε από τους μαθητές να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες σχετικά με την κοινωνική συμπεριφορά και συζητήστε τις, δίνοντάς τους άμεση ανατροφοδότηση σχετικά με αυτές τις ιστορίες (NCTI, CITed).

7. Χρησιμοποιήστε εικόνες από το βίντεο ως «υπενθυμίσεις κοινωνικής συμπεριφοράς» για τους μαθητές σας. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν και φωτογραφίες για το σκοπό αυτό (NCTI, CITed).

Πηγές πολυμέσων

- **Choices, Choices** (K-5) <http://www.tomsnyder.com/products/product.asp?SKU=CHOCHO>
Το *Choices, Choices* χρησιμοποιεί πραγματικά σενάρια για να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων.
- **Right Choices**: Πρόγραμμα Πολυμέσων για Κατάρτιση στις Κοινωνικές Δεξιότητες για Εφήβους (6-12)
<http://store.cambiumlearning.com/ProductPage.aspx?parentId=019000986&functionID=009000008&site=sw>
Το *Right Choices* είναι ένα πρόγραμμα 34 εβδομάδων που χρησιμοποιεί βίντεο για να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων. Οι ενότητες εστιάζουν σε θέματα όπως η επίλυση συγκρούσεων, η διαπραγμάτευση, και η αντιμετώπιση της πίεσης από ομότιμους.

Οδηγίες για το Σχολείο (έμφαση στις μεθόδους διδασκαλίας)

Ανακοίνωση / Πινακίδα στο Σχολείο

Παρέχετε αφίσες που να επιδεικνύουν τις κατάλληλες κοινωνικές δεξιότητες στο σχολείο σας.

Κοινότητα

1. Συμπεριλάβετε γονείς, φροντιστές, καθώς επίσης και άλλους ενήλικες που έχουν σημαντικό ρόλο στη ζωή των μαθητών. Η οργάνωση συναντήσεων μεταξύ γονέων/φροντιστών και προσωπικού μπορεί να δημιουργήσει μια καλή σχέση ως προς τους τρόπους με τους οποίους οι μαθητές του σχολείου μπορούν να βοηθηθούν για να αναπτύξουν περαιτέρω τις κοινωνικές τους δεξιότητες.
2. **Οργανώστε τακτικές συναντήσεις μεταξύ των γονέων και του προσωπικού για να συζητήσετε την πρόοδο του μαθητή και να βελτιώσετε τη συνεργασία του σχολείου με το σπίτι.** Αυτό θα βοηθήσει στην παρακολούθηση της προόδου και στη συζήτηση άλλων θεμάτων που σχετίζονται με τις κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες του μαθητή, όπως οι κοινωνικές δεξιότητες, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με τους συμμαθητές και τους

ενήλικες στο σχολικό περιβάλλον, η περιθωριοποίηση, η συμπεριφορά στο σπίτι, οι ειδικοί τομείς ενδιαφέροντος και η αυτοεκτίμηση.

3. **Οργανώστε εκδηλώσεις σχετικές με τις κοινωνικές δεξιότητες στο σχολείο σας.** Για παράδειγμα, δημιουργήστε ομάδες συνεργασίας από εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές, αλλά και μαθητές με δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες, και προετοιμάστε ένα πρόγραμμα για ομαδική εργασία.

Αναπτύξτε προ-διδασκαλία ή/και μοντελοποίηση ορισμένων δεξιοτήτων στο σχολικό περιβάλλον πριν την εφαρμογή τους σε μια σχολική εκδήλωση.

4. **Καθιερώστε κουλτούρα χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας.** Οργανώστε εργαστήρια και σεμινάρια για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη δημιουργία κουλτούρας χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας και βοηθήστε τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τις πτυχές της ένταξης, της ποικιλομορφίας και των ποικίλων ικανοτήτων και αναγκών, και τέλος, να εφαρμόσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς οι οποίες θα ενισχύσουν τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών. Βοηθήστε τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς και στρατηγικές διαφοροποίησης, οι οποίες θα ενισχύσουν όλες τις κοινωνικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες των μαθητών (Horrey, & McLeskey, 2013).

Προσαρμογή στο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

1. **Καθιερώστε κουλτούρα χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας.** Οργανώστε εργαστήρια και σεμινάρια για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη δημιουργία κουλτούρας χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας και βοηθήστε τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τις πτυχές της ένταξης, της ποικιλομορφίας και των ποικίλων ικανοτήτων και αναγκών, και τέλος, να εφαρμόσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς οι οποίες θα ενισχύσουν τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών. Βοηθήστε τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς και στρατηγικές διαφοροποίησης, οι οποίες θα ενισχύσουν όλες τις κοινωνικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες των μαθητών (Horrey, & McLeskey, 2013).
2. **Συμπεριλάβετε τους μαθητές σε σχολικές εκδηλώσεις διαφοροποιώντας το ρόλο και τη συμβολή τους.** Για παράδειγμα, εάν δεν επιθυμούν να χορέψουν ή να απαγγείλουν ένα ποίημα, δώστε τους μία εναλλακτική όπως το να βοηθήσουν με τα κοστούμια. Βεβαιωθείτε ότι νιώθουν ότι αποτελούν μέρος μιας ομάδας και ότι η συμβολή τους είναι σημαντική. Εάν αισθανθούν ότι είναι περιθωριοποιημένοι, ίσως εκδηλώσουν προβληματική συμπεριφορά όπως εξάρσεις θυμού, έλλειψη συνεργασίας ή αντιδραστική και προκλητική συμπεριφορά.

Πειθαρχία

1. **Εισάγετε τεκμηριωμένα προγράμματα κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως:**
 - **Το Πρόγραμμα EQUIP** (Gibbs, Potter, & Goldstein, 1995) Προσφέρει μια τριμερή μέθοδο παρέμβασης κατά την εργασία με εφήβους με αντικοινωνική ή διαταραγμένη συμπεριφορά. Αυτή η προσέγγιση περιλαμβάνει εκπαίδευση για λήψη ηθικών αποφάσεων, διαχείριση θυμού/διόρθωση σφαλμάτων σκέψης, και ανάπτυξη δεξιοτήτων θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς.

<http://www.cyc-net.org/cyr101c/equip.htm>

- **Το Πρόγραμμα ACCEPTS** (Walker et al, 1994) Προσφέρει ένα ολοκληρωμένο αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία αποτελεσματικών κοινωνικών δεξιοτήτων σε μαθητές γυμνασίου και λυκείου. Το πρόγραμμα διδάσκει δεξιότητες αλληλεπίδρασης με ομότιμους, δεξιότητες συσχετισμού με ενήλικες, και δεξιότητες αυτοδιαχείρισης.

2. Διεξάγετε συναντήσεις διεπιστημονικών ομάδων ούτως ώστε: (i) να κατανοήσετε καλύτερα τη συμπεριφορά και τις ανάγκες των μαθητών και (ii) να καθορίσετε την πιθανή ανάγκη παραπομπής στους κατάλληλους επαγγελματίες. Να θυμάστε ότι κάποιοι μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες μπορεί να αντιδρούν υπερβολικά σε κάποιες περιπτώσεις ή να είναι εξαιρετικά ντροπαλοί και να μη θέλουν να μιλήσουν σε άλλες περιπτώσεις. Δώστε τους χώρο να χαλαρώσουν και αφιερώστε τους το χρόνο να συζητήσετε μαζί τους και να ακούσετε ενεργά αυτά που έχουν να πουν.

- Προσεγγίστε το μαθητή με μη επιθετικό τρόπο, έχοντας επίγνωση τόσο της μη λεκτικής όσο και της λεκτικής γλώσσας που θα χρησιμοποιήσετε.

Εκπαιδευτικές Επισκέψεις / Εκδρομές / Κατασκηνώσεις / Σχολικές Ανταλλαγές / Εκδρομές στο Εξωτερικό

Εάν έχετε μαθητές οι οποίοι έχουν επιδείξει συμπεριφορές που θέτουν τους ίδιους ή άλλους σε κίνδυνο, βεβαιωθείτε ότι λαμβάνετε τα απαραίτητα μέτρα τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στις σχολικές εκδρομές. Αρχικά, αποφασίστε με βάση τις ατομικές ανάγκες του μαθητή, εάν θα ήταν ασφαλές γι' αυτόν/αυτήν να συμμετάσχει στη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Αναθέστε ένα βοηθό που θα συνοδεύσει το μαθητή και θα διασφαλίσει την ασφάλεια και ευημερία του και των υπολοίπων. Εργαστείτε με το βοηθό ή τον ειδικό εκπαιδευτικό για να προετοιμάσετε το μαθητή εκ των προτέρων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν πρόκειται για εφήβους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αφού μερικοί μαθητές σ' αυτή την ηλικία προτιμούν να μη «συνοδεύονται» από βοηθό. Δώστε συγκεκριμένες οδηγίες στο βοηθό για να διασφαλίσετε ότι οι πιθανές παρεμβάσεις θα είναι θετικές.

Άλλα (Εξωτερική Εμπειρογνωμοσύνη)

Παρέχετε εκπαίδευση σχετικά με τη δραματοθεραπεία/βιωματική μάθηση έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να χρησιμοποιήσουν παιχνίδια ρόλων με τους μαθητές τους για να διδάξουν κοινωνικές δεξιότητες (Jennings, 2013; Freeman, Sullivan & Fulton, 2003; De la Cruz, Lian & Morreau, 1998). Μέσω του θεάτρου, για παράδειγμα, μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες μπορούν να διδαχθούν πώς να αντιδρούν σε ορισμένες πραγματικές καταστάσεις της ζωής. Συμπεριλάβετε το λογοθεραπευτή, τον ειδικό εκπαιδευτικό και τον εκπαιδευτικό ψυχολόγο, ανάλογα με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας σας και την εμπλοκή που έχουν στο σχολικό περιβάλλον. Συνεργαστείτε μαζί τους για να ορίσετε συγκεκριμένα σχέδια μαθημάτων μαζί με τον εκπαιδευτικό της τάξης, ούτως ώστε να αντιμετωπίσετε τις ανάγκες κοινωνικών δεξιοτήτων.

Άλλα (Συμμετοχή Μαθητών)

1. **Οργανώστε εκδηλώσεις σχετικές με τις κοινωνικές δεξιότητες στο σχολείο σας.** Για παράδειγμα, δημιουργήστε συνεργατικές ομάδες από εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές, αλλά και μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες, και προετοιμάστε ένα πρόγραμμα για ομαδική εργασία. Αναπτύξτε προ-διδασκαλία ή/και μοντελοποίηση ορισμένων δεξιοτήτων στο σχολικό περιβάλλον πριν την εφαρμογή τους σε μια σχολική εκδήλωση.

Γονείς / Σύλλογοι Γονέων

1. Συμπεριλάβετε γονείς, φροντιστές, καθώς επίσης και άλλους ενήλικες που έχουν σημαντικό ρόλο στη ζωή των μαθητών. Η οργάνωση συναντήσεων μεταξύ γονέων/φροντιστών και προσωπικού μπορεί να δημιουργήσει μια καλή σχέση ως προς τους τρόπους με τους οποίους οι μαθητές του σχολείου μπορούν να βοηθηθούν για να αναπτύξουν περαιτέρω τις κοινωνικές τους δεξιότητες.
2. **Οργανώστε τακτικές συναντήσεις μεταξύ των γονέων και του προσωπικού για να συζητήσετε την πρόοδο του μαθητή και να βελτιώσετε τη συνεργασία του σχολείου με το σπίτι.** Αυτό θα βοηθήσει στην παρακολούθηση της προόδου και στη συζήτηση άλλων θεμάτων που σχετίζονται με τις κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες του μαθητή, όπως οι κοινωνικές δεξιότητες, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με τους ομότιμους και τους ενήλικες στο σχολικό περιβάλλον, η περιθωριοποίηση, η συμπεριφορά στο σπίτι, οι ειδικοί τομείς ενδιαφέροντος, και η αυτοεκτίμηση.

Ασφάλεια

Εάν έχετε μαθητές οι οποίοι έχουν επιδείξει συμπεριφορές που θέτουν τους ίδιους ή άλλους σε κίνδυνο, βεβαιωθείτε ότι λαμβάνετε τα απαραίτητα μέτρα τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στις σχολικές εκδρομές. Αρχικά, αποφασίστε με βάση τις ατομικές ανάγκες του μαθητή, εάν θα ήταν ασφαλές γι' αυτόν/αυτήν να συμμετάσχει στη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Αναθέστε ένα βοηθό που θα συνοδεύσει το μαθητή και θα διασφαλίσει την ασφάλεια και ευημερία του και των υπολοίπων. Εργαστείτε με το βοηθό ή τον ειδικό εκπαιδευτικό για να προετοιμάσετε το μαθητή εκ των προτέρων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν πρόκειται για εφήβους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αφού μερικοί μαθητές σ' αυτή την ηλικία προτιμούν να μη «συνοδεύονται» από βοηθό. Δώστε συγκεκριμένες οδηγίες στο βοηθό για να διασφαλίσετε ότι οι πιθανές παρεμβάσεις θα είναι θετικές.

Προγραμματισμός Εκδηλώσεων

Οργανώστε εκδηλώσεις σχετικές με τις κοινωνικές δεξιότητες στο σχολείο σας. Για παράδειγμα, δημιουργήστε συνεργατικές ομάδες από εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές, αλλά και μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες, και προετοιμάστε ένα πρόγραμμα για ομαδική εργασία. Αναπτύξτε προ-διδασκαλία ή/και μοντελοποίηση ορισμένων δεξιοτήτων στο σχολικό περιβάλλον πριν την εφαρμογή τους σε μια σχολική εκδήλωση.

Σχολικοί Εορτασμοί

Συμπεριλάβετε τους μαθητές σε σχολικές εκδηλώσεις διαφοροποιώντας το ρόλο και τη συμβολή τους. Για παράδειγμα, εάν δεν επιθυμούν να χορέψουν ή να απαγγείλουν ένα ποίημα, δώστε τους μία εναλλακτική όπως το να βοηθήσουν με τα κοστούμια. Βεβαιωθείτε ότι νιώθουν ότι αποτελούν μέρος μιας ομάδας και ότι η συμβολή τους είναι σημαντική. Εάν αισθανθούν ότι είναι περιθωριοποιημένοι, ίσως εκδηλώσουν προβληματική συμπεριφορά όπως εξάρσεις θυμού, έλλειψη συνεργασίας ή αντιδραστική και προκλητική συμπεριφορά.

Σχολικές Αγορές

Εξοπλίστε το σχολείο με τάμπλετ και προσωπικούς υπολογιστές έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να μπορούν να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία για τη διδασκαλία/εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων (Mitchell et al, 2007; Parsons, Leonard και Mitchell, 2006). Χρήσιμες εφαρμογές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα τάμπλετ των μαθητών και των εκπαιδευτικών περιλαμβάνουν:

<https://www.edutopia.org/blog/social-emotional-apps-special-ed-jayne-clare>

Υποστήριξη Μαθητών

1. Παρέχετε εκπαίδευση σχετικά με τη δραματοθεραπεία/βιωματική μάθηση έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να χρησιμοποιήσουν παιχνίδια ρόλων με τους μαθητές τους για να διδάξουν κοινωνικές δεξιότητες (Jennings, 2013; Freeman, Sullivan & Fulton, 2003; De la Cruz, Lian & Morreau, 1998). Μέσω του θεάτρου, για παράδειγμα, μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες μπορούν να διδαχθούν πώς να αντιδρούν σε ορισμένες πραγματικές καταστάσεις ζωής. Συμπεριλάβετε το λογοθεραπευτή, τον ειδικό εκπαιδευτικό και τον εκπαιδευτικό ψυχολόγο, ανάλογα με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας σας και την εμπλοκή που έχουν στο σχολικό περιβάλλον. Συνεργαστείτε μαζί τους για να ορίσετε συγκεκριμένα σχέδια μαθημάτων μαζί με τον εκπαιδευτικό της τάξης, ούτως ώστε να αντιμετωπίσετε τις ανάγκες κοινωνικών δεξιοτήτων.
2. Όπου είναι δυνατόν, βεβαιωθείτε ότι παρέχεται περαιτέρω φροντίδα στους μαθητές αυτούς, όπως επιπρόσθετη στήριξη στην τάξη μέσω της παρουσίας βοηθού διδασκαλίας, ή ακόμα και κατάλληλων συμμαθητών που θα μπορούσαν να βοηθήσουν χωρίς να αισθάνονται ότι επιβαρύνονται.
3. Διεξάγετε συναντήσεις διεπιστημονικών ομάδων ούτως ώστε: (i) να κατανοήσετε καλύτερα τη συμπεριφορά και τις ανάγκες των μαθητών και (ii) να καθορίσετε την πιθανή ανάγκη παραπομπής στους κατάλληλους επαγγελματίες. Να θυμάστε ότι κάποιοι μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες μπορεί να αντιδρούν υπερβολικά σε κάποιες περιπτώσεις ή να είναι εξαιρετικά ντροπαλοί και να μη θέλουν να μιλήσουν σε άλλες περιπτώσεις. Δώστε τους χώρο να χαλαρώσουν και αφιερώστε τους το χρόνο να συζητήσετε μαζί τους και να ακούσετε ενεργά αυτά που έχουν να πουν.
4. Προσεγγίστε το μαθητή με μη επιθετικό τρόπο, έχοντας επίγνωση τόσο της μη λεκτικής όσο και της λεκτικής γλώσσας που θα χρησιμοποιήσετε.

Επαγγελματική Επιμόρφωση Δασκάλων/Καθηγητών

1. Παρέχετε εκπαίδευση σχετικά με τη δραματοθεραπεία/βιωματική μάθηση έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να χρησιμοποιήσουν παιχνίδια ρόλων με τους μαθητές τους για να διδάξουν κοινωνικές δεξιότητες (Jennings, 2013; Freeman, Sullivan & Fulton, 2003; De la Cruz, Lian & Morreau, 1998). Μέσω του θεάτρου, για παράδειγμα, μαθητές με αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες μπορούν να διδαχθούν πώς να αντιδρούν σε ορισμένες πραγματικές καταστάσεις ζωής. Συμπεριλάβετε το λογοθεραπευτή, τον ειδικό εκπαιδευτικό και τον εκπαιδευτικό ψυχολόγο, ανάλογα με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας σας και την εμπλοκή που έχουν στο σχολικό περιβάλλον. Συνεργαστείτε μαζί τους για να ορίσετε συγκεκριμένα σχέδια μαθημάτων μαζί με τον εκπαιδευτικό της τάξης, ούτως ώστε να αντιμετωπίσετε τις ανάγκες κοινωνικών δεξιοτήτων.

2. Εισάγετε τεκμηριωμένα προγράμματα κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως:

- **Το Πρόγραμμα Κοινωνικών Δεξιοτήτων «Σταμάτησε και Σκέψου» ("Stop and Think"):** Μέρος του Σχεδίου ACHIEVE (Knoff and Batsche, 1995). Έχει επιδείξει επιτυχία στη μείωση των παραπομπών μαθητών στο γραφείο του διευθυντή για λόγους πειθαρχίας, στη μείωση αναστολών και αποβολών, στην καλλιέργεια θετικού κλίματος στο σχολείο και θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς, στη βελτίωση της συμπεριφοράς των μαθητών κατά την εργασία τους, και στη βελτίωση της ακαδημαϊκής επίδοσης.

- **Το Σχέδιο Ψυχικής Υγείας Προσχολικής Ηλικίας (Primary Mental Health Project)** (Cowen et al, 1996.) Στοχεύει σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και ασχολείται με κοινωνικά και συναισθηματικά προβλήματα που παρεμποδίζουν την αποτελεσματική εκμάθηση. Έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνει τις μαθησιακές και κοινωνικές δεξιότητες, μειώνει τη δράση, τη συστολή και τις ανήσυχες συμπεριφορές, και αυξάνει την ανοχή ως προς την απογοήτευση.

<http://php.scripts.psu.edu/dept/prevention/CMHS.html#toc>

(Primary Mental Health Project, p.124)

- **Το Πρόγραμμα EQUIP** (Gibbs, Potter, & Goldstein, 1995) Προσφέρει μια τριμερή μέθοδο παρέμβασης κατά την εργασία με εφήβους με αντικοινωνική ή διαταραγμένη συμπεριφορά. Αυτή η προσέγγιση περιλαμβάνει εκπαίδευση για λήψη ηθικών αποφάσεων, διαχείριση θυμού/διόρθωση σφαλμάτων σκέψης, και την ανάπτυξη δεξιοτήτων θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς.

<http://www.cyc-net.org/cyr101c/equip.htm>

- **Το Πρόγραμμα ACCEPTS** (Walker et al, 1994) Προσφέρει ένα ολοκληρωμένο αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία αποτελεσματικών κοινωνικών δεξιοτήτων σε μαθητές γυμνασίου και λυκείου. Το πρόγραμμα διδάσκει δεξιότητες αλληλεπίδρασης με ομότιμους, δεξιότητες συσχετισμού με ενήλικες, και δεξιότητες αυτοδιαχείρισης.

3. **Καθιερώστε κουλτούρα χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας.** Οργανώστε εργαστήρια και σεμινάρια για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη δημιουργία κουλτούρας χωρίς αποκλεισμούς στο σχολείο σας και βοηθήστε τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τις πτυχές της ένταξης, της ποικιλομορφίας και των ποικίλων ικανοτήτων και αναγκών, και τέλος,

να εφαρμόσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς οι οποίες θα ενισχύσουν τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών. Βοηθήστε τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς και στρατηγικές διαφοροποίησης, οι οποίες θα ενισχύσουν όλες τις κοινωνικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες των μαθητών (Horpey, & McLeskey, 2013).

Τεχνολογία

1. **Εξοπλίστε το σχολείο με τάμπλετ και προσωπικούς υπολογιστές** έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να μπορούν να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία για τη διδασκαλία/εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων (Mitchell et al, 2007; Parsons, Leonard και Mitchell, 2006). Χρήσιμες εφαρμογές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα τάμπλετ των μαθητών και των εκπαιδευτικών περιλαμβάνουν:

<https://www.edutopia.org/blog/social-emotional-apps-special-ed-jayne-clare>

<https://glenwood.org/wp-content/uploads/2013/04/Social-Skills-and-Autism-Spectrum-Disorders-Application-List.pdf>

Υποστηρικτική βιβλιογραφία

Ορισμός: Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες τείνουν να είναι πιο επιρρεπείς σε κοινωνικά προβλήματα. Οι φτωχές κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να οφείλονται στους τρόπους με τους οποίους ερμηνεύουν τις κοινωνικές καταστάσεις σε σχέση με τις δικές τους εμπειρίες και στην ανικανότητά τους να αντιληφθούν τις μη λεκτικές συναισθηματικές εκφράσεις των άλλων (Meadan & Halle, 2004; Most & Greenbank, 2000).

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι πολύ παρατηρητικοί προς συμπεριφορές που σχετίζονται με δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες και να τις παρουσιάζουν στη διεπιστημονική ομάδα του σχολείου. Αυτή θα καθορίσει εάν χρειάζεται περαιτέρω αξιολόγηση του παιδιού, που θα παρέχει σαφέστερη κατανόηση των αναγκών και της διάγνωσής τους.

Οι κοινωνικές καταστάσεις που παρουσιάζουν δυσκολίες για τους μαθητές με αναπηρίες μπορεί να είναι απλές ή σύνθετες (De Bildt et al., 2005):

- συμμετοχή σε μια συνομιλία με έναν ομότιμο
- καθορισμός εάν κάποιος που φαίνεται φιλικός θέλει να σας βλάψει

Σύμφωνα με τους Kavale και Forness (1996) το 75% των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζουν αδυναμίες κοινωνικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, όπως επισημαίνουν οι Estell, Jones, Pearl & Van Acker (2009) και η Wiener (2004), οι δυσκολίες στις κοινωνικές δεξιότητες έχουν αρνητικές συνέπειες, όπως:

- χαμηλή κοινωνική θέση
- σπανιότερες αλληλεπιδράσεις με εκπαιδευτικούς
- δυσκολίες στη δημιουργία φιλίας
- μοναξιά

Οι κοινωνικές δεξιότητες συχνά χωρίζονται σε κατηγορίες ή είδη δεξιοτήτων ανάλογα με το επίπεδο πολυπλοκότητας και την αλληλεπίδραση, για παράδειγμα:

Σύνολο Δεξιοτήτων	Χρήση	Παραδείγματα
Θεμελιώδεις Δεξιότητες	Βασική κοινωνική αλληλεπίδραση	Ικανότητα διατήρησης οπτικής επαφής και κατάλληλου προσωπικού χώρου, κατανόησης χειρονομιών και εκφράσεων του προσώπου
Δεξιότητες Αλληλεπίδρασης	Δεξιότητες που απαιτούνται για την αλληλεπίδραση με άλλους	Επίλυση διαφορών, σεβασμός στη σειρά των ομιλητών, εκμάθηση των τρόπων έναρξης και λήξης συνομιλιών, καθορισμός κατάλληλων θεμάτων για συνομιλία, αλληλεπίδραση με μορφές εξουσίας
Συναισθηματικές Δεξιότητες	Δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση του εαυτού και των άλλων	Προσδιορισμός των συναισθημάτων κάποιου, αναγνώριση των συναισθημάτων των άλλων, επίδειξη ενσυναίσθησης, αποκωδικοποίηση γλώσσας του σώματος και εκφράσεων του προσώπου, καθορισμός αξιοπιστίας κάποιου
Γνωστικές Δεξιότητες	Δεξιότητες που απαιτούνται για τη διατήρηση πιο πολύπλοκων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων	Κοινωνική αντίληψη, λήψη αποφάσεων, αυτοέλεγχος, κατανόηση κοινοτικών κανόνων, καθορισμός κατάλληλης συμπεριφοράς σε διαφορετικές κοινωνικές καταστάσεις.

(Canney και Byrne, 2006; Waltz, 1999)

Πηγή: Heward, W. L. (2013). *Exceptional children: An introduction to special education*. Pearson College Div

Ιστοσελίδες και Εκθέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρετανικός Σύνδεσμος Δυσλεξίας <http://www.bdadyslexia.org.uk/>

<http://www.projectachieve.info>

[http://www.disabilityeurope.net/content/aned/media/ANED%202010%20Task%205%20Education%20final%20report%20-%20FINAL%20\(2\)_0.pdf](http://www.disabilityeurope.net/content/aned/media/ANED%202010%20Task%205%20Education%20final%20report%20-%20FINAL%20(2)_0.pdf)

<http://www.disability-europe.net/content/aned/media/EE%20social%20inclusion%20report.pdf>

Αναφορές

A "Tech Works" brief from the National Center for Technology Innovation(NCTI) and the Center for Implementing Technology in Education (CITEd)

Agaliotis, I., & Kalyva, E. (2008). Nonverbal social interaction skills of children with learning disabilities. *Research in developmental disabilities, 29*(1), 1-10.

Canney, C., & Byrne, A. (2006). Evaluating Circle Time as a support to social skills development—reflections on a journey in school-based research. *British Journal of Special Education, 33*(1), 19-24.

Chen, K. (2006). Social skills intervention for students with emotional/behavioral disorders: A literature review from the American Perspective. *Educational Research and Reviews, 1*(4), 143.

Clement-Heist, K., Siegel, S., & Gaylord-Ross, R. (1992). Simulated and in situ vocational social skills training for youths with learning disabilities. *Exceptional children, 58*(4), 336-345.

Cowen, E. L., Hightower, A. D., Pedro-Carroll, J. L., Work, W. C., Wyman, P. A., & Haffey, W. G. (1996). *School-based prevention for children at risk: The Primary Mental Health Project*. American Psychological Association.

De la Cruz, R. E., Lian, M. C. J., & Morreau, L. E. (1998). The effects of creative drama on social and oral language skills of children with learning disabilities. *Youth Theatre Journal, 12*(1), 89-95.

DeGeorge, K. L. (1998). Friendship and Stories Using Children's Literature to Teach Friendship Skills to Children with Learning Disabilities. *Intervention in School and Clinic, 33*(3), 157-162.

Elksnin, L. K., & Elksnin, N. (2000). Teaching parents to teach their children to be prosocial. *Intervention in School and Clinic, 36*(1), 27-35.

Elksnin, N., & Elksnin, L. K. (2001). Adolescents with disabilities: The need for occupational social skills training. *Exceptionality, 9*(1-2), 91-105.

Estell, D. B., Jones, Pearl, M. H., Pearl, R., & Van Acker, R. (2009). Best friendships of students with and without learning disabilities across late elementary school. *Exceptional Children, 76*, 110–124.

Freeman, G. D., Sullivan, K., & Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills, and problem behavior. *The Journal of Educational Research, 96*(3), 131-138.

Gibbs, J. C., Potter, G. B., & Goldstein, A. P. (1995). *The EQUIP program: Teaching youth to think and act responsibly through a peer-helping approach*. Research Press.

Goldstein, A. P. (1999). *The prepare curriculum: Teaching prosocial competencies*. Research Press.

Jennings, S. (2013). *Dramatherapy: Theory and practice* (Vol. 3). Routledge.

Kavale, K. A., & Forness, S. R. (1996). Social skills deficits and learning disabilities: A metaanalysis. *Journal of Learning Disabilities, 29*, 226–237.

Knoff, H. M., & Batsche, G. M. (1995). Project ACHIEVE: Analysing a school reform process for at-risk and underachieving students. *School Psychology Review*.

Lewis, T. J., Sugai, G., & Colvin, G. (1998). Reducing problem behavior through a school-wide system of effective behavioral support: Investigation of a school-wide social skills training program and contextual interventions. *School Psychology Review, 27*(3), 446.

McCaleb, S. P. (2013). *Building communities of learners: A collaboration among teachers, students, families, and community*. Routledge.

Meadan, H., & Halle, J. W. (2004). Social perceptions of students with learning disabilities who differ in social status. *Learning Disabilities Research and Practice, 19*, 71–82.

Mitchell, P., Parsons, S., & Leonard, A. (2007). Using virtual environments for teaching social understanding to 6 adolescents with autistic spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders, 37*(3), 589-600.

Morris, S. (2002). Promoting social skills among students with nonverbal learning disabilities. *Teaching Exceptional Children, 34*(3), 66.

Most, T., & Greenbank, A. (2000). Auditory, visual, and auditory-visual perception of emotions by adolescents with and without learning disabilities, and their relationship to social skills. *Learning Disabilities Research & Practice, 15*(4), 171-178.

Parsons, S., Leonard, A., & Mitchell, P. (2006). Virtual environments for social skills training: comments from two adolescents with autistic spectrum disorder. *Computers & Education, 47*(2), 186-206.

Peterson, L. D., Young, K. R., Salzberg, C. L., West, R. P., & Hill, M. (2006). Using self-management procedures to improve classroom social skills in multiple general education settings. *Education and treatment of children, 1*-21.

Raskind, M. H., Margalit, M., & Higgins, E. L. (2006). "My LD": Children's voices on the Internet. *Learning Disability Quarterly, 29*, 253-268.

Rose, J., (2009). Identifying and teaching children and young people with dyslexia and literacy difficulties: An independent report.

Walker, H. M., Schwarz, I. E., Nippold, M. A., Irvin, L. K., & Noell, J. W. (1994). Social skills in school-age children and youth: Issues and best practices in assessment and intervention. *Topics in Language Disorders, 14*(3), 70-82.

Wiener, J. (2004). Do peer relationships foster behavioral adjustment in children with learning disabilities? *Learning Disability Quarterly, 27*, 21-30.